

Bogen

Nis Schröder (red.): *Die Nordmark. Vierteljahres-schrift des Deutschen Vereins für das nördl. Schleswig* (1897-1914).

I 1800-tallet var Sønderjylland stærkt omstridt. To krige var der om hvem Sønderjylland skulle tilhøre: Den i 1848-50 og den i 1864. Den ene vandt Danmark, den anden Tyskland. Enhver vidste af erfaring, at skulle landet bevares i og for den nationalitet, man selv tilførte, ja, så måtte der kæmpes og stå fast – og ikke kun med de skarpe, fysiske våben, men også med de åndelige.

Månedens bog er just et af disse våben. Det er et lille tyndt bind, bestående af årgang 1909 af det tysksindede tidsskrift *Die Nordmark*, der udkom i Haderslev fra 1897 til 1914, og som havde det tyske befolkningselement som målgruppe. Titlen *Die Nordmark* siger i sig selv, hvad det drejede sig om: Sønderjylland var en “Nordmark”, en grænseegn i det nordlige Tyskland, vundet ved blodig krig i 1864 og omtvistet og truet selv nu i 1909. En “mark” betyder på tysk en “grænseegn”, hvilket vi genfinder i ordet “Danmark”. Derfor skulle der holdes fast. Alle pæne og ordentlige mennesker skulle bekræftes i troen på tyskheden og styrkes ved at læse tidsskriftets artikler, sange m.m. om hvad det ville sige at være tysk og hvad det var, der stod på spil.

Helt konkret gik det ud på, at læserne – når de modtog tidsskriftet en gang hver tredje måned – kunne læse om stort og småt i den lokale tyske forening, om tysk historie og ikke mindst om de synlige udtryk for tysk magt og væld – den tyske hær og den tyske flåde.

Forfatteren

Man tror det næppe. Men redaktøren af tidsskriftet *Die Nordmark* var faktisk lærer på den skole, som du, kære læser, enten er elev eller lærer på: Vore dages Haderslev Katedralskole. Hans navn var Nis Ankjær Schröder (1849-1924).

Udover at han som den eneste var ansat på skolen hele vejen igennem fra 1864 til 1920 var han også glødende nationalist. På den måde lå han helt i tråd med tidsånden, hvor det nationale betød stort set alt – i hvert fald på skolen og i lignende statslige institutioner. Det betød bl.a., at det gerne sås, at lærerne med deres høje akademiske uddannelse engagerede sig med liv og sjæl i det lokale samfund og den stat, de var en del af.

Så det var, hvad Nis Schröder gjorde – og det på en måde, der gjorde ham forhadet og foragtet i byen Haderslev, hvor de fleste borgere tænkte, talte og følte dansk. “Han er så tysk, at han lowter”, sagde folk om ham ude i byen – han er mere tysk end tyskerne selv.

For hvad der gjorde det hele endnu grellere var, at Nis Schröder faktisk var af dansk herkomst. Han kom fra Gram og var langt ude i familie med den kendte højskoleforstander på Askov Højskole, Ludvig Schröder, der bestemt ikke var tysk, men så keredansk som nogen.

Læg så hertil, at Nis Schröder var en af skolens mest upopulære og uduelige lærere. Eleverne hadede ham af et godt hjerte, bl.a. fordi han gjorde flittigt brug af spanskrøret! Kun én god ting huskes han for, nemlig som skolens bibliotekar. I 1901 udgav han et flere hundrede sider langt trykt katalog over bibliotekets bøger, der selv i dag er nyttigt, når man pusler med de gamle sager!

Baggrunden

Det er vigtigt at huske, at Nis Schröder ikke kun er en af de mere aparte skikkelser i skolens og Haderslevs historie. Han var også et produkt af sin tid.

Netop på det tidspunkt, *Die Nordmark* udkom, var tysk-nationalismen på sit højdepunkt. Fra højeste sted blev der givet ordre til, at ikke blot skulle tysk sprog og kultur og folkeliv ydes maksimal støtte i rigets yderområder, f.eks. Sønderjylland. Men de derboende ikke-tyske borgere – f.eks. danskerne i Haderslev – skulle modarbejdes med næb og klør og alle til rådighed stående midler. Deres kulturelle udfoldelsesmuligheder skulle stækkes. Deres skoler lukkes. Deres sprog modarbejdes. Og så skulle de – hvad der næsten var det værste – kunne arresteres eller direkte udvises fra Sønderjylland på selv de mindste, mest latterlige og petitesseagtige påskud.

Det gjaldt f.eks., hvis man blev grebet i at synge forbudte danske sange. I 1906 blev der simpelt hen ført en retssag ved Kammerretten i Berlin om, hvilke danske sange, der burde eller skulle slettes fra en sangbog, der netop da gik som varmt brød i danske boghandler. Her var Nis Schröder min sandtens også på banen som sagkyndig ekspert – han havde jo forstand på dansk kultur, ikke?

Så det var en smal sag for ham at overbevise de høje dommere om, at en sang som *Vort Moders-mål er dejligt* ikke bare var dansk-national og stridende mod tysk ånd og kultur. Den rummede samtidig et farligt politisk potentiale, fordi den ophidsede folk til antityske følelser og stemninger, når de sad og sang den ude i de små forsamlingshuse!